

Наявність подібних загадок свідчить про можливість ментального оперування вже не тільки наочними образами, але й деякими абстракціями.

Отже, фольклорна картина світу, відбита в сучасній загадці, відрізняється наявністю достатньо стабільних елементів її структури. «При всій специфічності світомоделювання образної, поетичної і мовної систем, посиленням особистісного початку сучасний фольклор зберігає прагнення до ідентифікації із традиційними архаїчними образами» [7, с. 134]. У той же час наповнення цієї структури змістовними компонентами зумовлено включенням у них актуальних змістів, вектор реалізації і сприйняття яких багато в чому детермінований жанровою своєрідністю фольклорного тексту.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Алещенко Е.И. Этноязыковая картина мира в текстах русского фольклора (на материале народной сказки): автореф. дисс. ... д. филол. н. / Е.И. Алещенко. – Волгоград, 2008. – 45 с.
2. Венгранович М.А. Традиция как базовая стиливая черта фольклорного текста / М.А. Венгранович // Стереотипность и творчество в тексте: межвуз. сб. науч. тр. – Пермь, 2004. – Вып. 7. – С. 96-110.
3. Гаценко І.О. Мовна картина світу в жанрі загадки / І.О. Гаценко // Науковий журнал «Молодий вчений». – № 3 (43). – 2017 р. – С. 302-306
4. Гумбольдт В. фон. О различии строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человечества / В. фон. Гумбольдт // Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию. 2-е изд-е. – М., 2000. – С. 35-298.
5. Никитина С.Е. Устная народная культура и языковое сознание. / С.Е. Никитина – М.: Наука, 1993. – 283 с.
6. Путилов Б. Н. Фольклор и народная культура. / Б.Н. Путилов – М.: Наука, 1994. – 235 с.
7. Эмер Ю.А. Миромоделирование в современном песенном фольклоре: когнитивно-дискурсивный анализ: дисс. д. филол. н. / Ю.А. Эмер – Томск, 2011. – 458 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ірина Гаценко – кандидат філологічних наук, доцент кафедри філософії і суспільних наук Чернігівського національного технологічного університету.

Наукові інтереси: загальне мовознавство, лінгвокультурологія, когнітивні, прагматичні та соціокультурні аспекти комунікативної діяльності.

УДК 81'27.111

ГЕНДЕРНІ ТА СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ ПОЛІТИЧНИХ ДІЯЧІВ ПЕТРА ПОРОШЕНКА ТА ДОНАЛЬДА ТРАМПА)

Анна ЛЯШУК, Зоряна КАБАШНЮК (Кропивницький, Україна)

У статті розглянуто політичний дискурс як вербальний прояв політики, зміст якого визначають соціокультурні, політичні, прагматико-ситуативні, психологічні та інші чинники, що під впливом спільної картини світу, яку вибудовує автор та інтерпретує слухач, формують його лінгвістичну та екстралінгвістичну структуру, що експлікується у політичних промовах. На основі контент-аналізу публічних виступів державних діячів України та США Петра Порошенка та Дональда Трампа встановлено гендерні та соціолінгвістичні особливості мовного портрету сучасного політичного лідера.

Ключові слова: політичний дискурс, політична промова, мовна особистість, гендерна специфіка, соціолінгвістичні особливості, мовленнєвий акт, засоби мовного впливу.

Анна ЛЯШУК, Зоряна КАБАШНЮК. ГЕНДЕРНЫЕ И СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОГО ЛИДЕРА (на материале речей политических деятелей Петра Порошенко и Дональда Трампа). В статье рассмотрен политический дискурс как вербальное проявление политики, содержание которого определяется социокультурными, политическими, прагматико-ситуативными, психологическими и другими факторами, что под влиянием общей картины мира, которую выстраивает автор и интерпретирует слушатель, формируют его лингвистическую и экстралингвистическую структуру, которая эксплицируется в политических речах. На основании контент-анализа публичных выступлений государственных деятелей Украины и США Петра Порошенко и Дональда Трампа были установлены гендерные и социолингвистические особенности языкового портрета современного политического лидера.

Ключевые слова: политический дискурс, политическая речь, языковая личность, гендерная специфика, социолингвистические особенности, речевой акт, средства языкового воздействия.

Anna LYASHUK, Zoriana KABASHNIUK. GENDER AND SOCIOLINGUISTIC CHARACTERISTICS OF THE LANGUAGE PERSONALITY OF A POLITICAL LEADER (on the material of statesmen' speeches of Petro Poroshenko and Donald Trump). The article is devoted to the issue of political discourse as a verbal manifestation of politics, the content of which is defined by socio-cultural, political, pragmatic, situational, psychological and other factors, that under the influence of the shared picture of the world, which is built by the author and interpreted by the listener, form its linguistic and extra-linguistic structure, which becomes explicit through political speeches. On the basis of content analysis of public performances of Ukrainian and US statesmen Petro Poroshenko and Donald Trump gender and socio-linguistic peculiarities of a linguistic portrait of modern political leader have been identified.

Key words: political discourse, political speech, linguistic personality, gender specifics, socio-linguistic peculiarities, speech act, means of linguistic influence.

Антропологічна спрямованість сучасних лінгвістичних студій на дослідження місця людини в парадигмі гуманітарної сфери поєднує суміжні науки та напрями, також характеризується міждисциплінарним підходом до вивчення закономірностей функціонування мови та місця людини. В умовах глобалізації питання дискурсивної діяльності набуває важливості з огляду на перетин комунікативних компетенцій мовних особистостей, які проявляються саме в дискурсивних практиках [13]. Дослідження комунікативних стратегій поведінки мовної особистості у межах політичного дискурсу, зростаюча роль гендерної спрямованості публічних виступів політичних діячів та необхідність вивчення специфічних засобів мовного впливу на масову аудиторію зумовлюють *актуальність* пропонованої розвідки. Мовна особистість як лінгвістична і лінгводидактична категорія нині перебуває у полі зору багатьох дослідників [5]. Ю.М.Караулов розробив структуру, рівні мовної особистості, дав ґрунтовне визначення цьому поняттю. Окремі питання становлення мовної особистості знаходимо у працях Ф.І.Буслаєва, І.К.Білодіда, О.О.Потебні, І.Я.Франка, В.В.Виноградова, С.Я.Єрмоленко, Л.І.Мацько, М.С.Вашуленка, М.І.Пентилюк та ін. Визначення місця гендерних особливостей мовлення у політичній промові та переплетіння рис маскулітності й фемінності у політичному дискурсі державних діячів входять до кола наукових інтересів дослідників А.М.Ляшук, О.О.Чорної, Є.Г.Крейдлін, С.В.Соколовської та Л.Л.Славової.

Мета пропонованої роботи полягає у встановленні та порівнянні соціолінгвістичних і гендерних характеристик мовної особистості президента України Петра Порошенка та політичного лідера США Дональда Трампа. Поставлена мета вимагає реалізації наступних завдань:

- 1) порівняти соціолінгвістичні характеристики політичних промов президентів України та США;
- 2) проаналізувати гендерну специфіку промов політиків;
- 3) виокремити лексичні засоби емоційного впливу на аудиторію у мовленні політичних лідерів обох країн.

Об'єктом дослідження є тексти політичних промов Петра Порошенка та Дональда Трампа [19; 20], виголошених протягом жовтня 2017 року, загальним обсягом 54 711 та 70 665 друкованих знаків відповідно.

Предмет вивчення становлять гендерні та соціолінгвістичні особливості політичних промов державних керівників.

До *методів* дослідницької роботи належать: описово-аналітичний, контент-аналіз, кількісний аналіз.

Уперше термін *мовна особистість* було вжито в 1930 р. мовознавцем В.В.Виноградовим. Значний внесок у вивчення мовної особистості зроблено лінгвістом Ю.М.Карауловим, який під мовною особистістю розуміє «сукупність здібностей і характеристик людини, які зумовлюють створення нею мовних творів (текстів), що розрізняються ступенем структурно-мовної складності, глибиною й точністю відображення дійсності, визначеною мовною спрямованістю». У структурі мовної особистості виділяють три рівні: структурно-мовний, лінгвокогнітивний та мотиваційний. Структурно-мовний рівень пов'язують з уявленнями людини про мову як систему, знання правил

кодування/декодування повідомлення та загальноприйнятих комунікативних стратегій та тактик. Лінгвокогнітивний рівень представлений картиною світу, концептами та схемами їх взаємодії. Він відповідає за орієнтацію мовця в світі й просторі за рахунок накладання особистого орієнтаційного простору на картину світу. Мотиваційний рівень пов'язує з потребами індивіда, які визначають обрану лінію поведінки, дотримання певних правил прийнятих в соціумі, впливають на побудову текстів і визначають ієрархію цінностей та смислів [7, с. 37].

У сучасному мовознавстві виділяють декілька типів мовних особистостей:

- 1) раціонально-евристичний (демонструє здоровий глузд, іронію);
- 2) авторитарний (тяжє до відносин підкорювання, проявляє жорстоку імперативність);
- 3) куртуазний (виявляє тяжіння до етикетності);
- 4) інвективний (схильний до прямої вербальної агресії)
- 5) акцентуований (особистості, які знаходяться на межі психічної норми й патології)

[6, с. 44].

Суспільство нав'язує чоловікам та жінкам різні ролі, що стереотипно приписуються йому/їй соціумом мовою, яка є основним каналом одержання соціокультурної інформації. Залежно від того, як мова впливає на гендерні особливості, формується ставлення суспільства до чоловіків та жінок, і як результат — утворюються гендерні стереотипи (механізми, що забезпечують закріплення гендерних ролей від покоління до покоління) [14]. Збіг або змішування різних соціальних і комунікативних гендерних ролей вважають загрозою віковим суспільним установкам, чинниками руйнування жорсткої ієрархічної моделі або відхиленням від норми [8, с. 68].

Фемінні та маскуліні характеристики мовлення розрізняють за такими критеріями:

- 1) за стилем спілкування; 2) за мега-інтенцією; 3) за манерою спілкування; 4) за способами аргументації; 5) за роллю комунікативного статусу; 6) за емоційністю мовлення; 7) за особливостями ведення розмови; 8) за тривалістю виступу; 10) за моніторингом зворотнього зв'язку; 11) за уживанням непрямих мовленнєвих актів; 12) за використанням засобів увічливості [16, с. 236].

У передвибірчій комунікації прагнення представників політичних сторін досягти перемоги у сутичці представлених позицій зумовлює використання таких комунікативних стратегій у спілкуванні, що вважаються дієвими для досягнення поставленої інтенції [9, с. 32].

Задля реалізації комунікативних інтенцій та здійснення бажаного перлокутивного впливу на слухача, мовці надають своїм промовам певних характеристик, що втілюються у мовленнєвих актах та засобах художньої образності. За Джоном Остіном, розглядаємо поняття мовленнєвого акту (далі – МА) – як висловлення, виголошене з певною метою і адресоване співрозмовникові задля досягнення певного бажаного результату [1].

Послідовник ученого Джон Серль виділяє п'ять типів мовленнєвих актів: асертиви (МА, у яких реалізується повідомлення щодо стану речей), квеситиви (МА спонукального типу, які здійснюють запит щодо деякої суттєво важливої інформації для мовця), директиви (дії мисленнєво-практичного озадачування, за допомогою яких суб'єкт мовлення намагається реалізувати свою інтенцію через нормування поведінки об'єкта мовлення), комісиви (МА, мета яких полягає у здійсненні обіцянки щось зробити в інтересах адресата) та експресиви (МА, що передають психологічний стан адресанта: вибачення, подяка, співчуття, докори, подив, обурення) [10, с.186 – 187].

Використовуючи той чи інший мовленнєвий акт, політик насичує його художніми засобами, які дозволяють повніше розкрити комунікативну мету та встановити емоційний контакт зі слухачами [12].

Використання образних засобів у політичному дискурсі є навмисним відхиленням від стандартного мовлення, для того, щоб змусити слухачів звернути увагу, задуматися, побачити багатоплановість картини, відчутти образ та врешті-решт зрозуміти смисл [17, с. 256].

Використання образно-стилістичних засобів сприяє емоційно-експресивній номінації певних явищ лінгвокультурної спільноти, а також підкреслює індивідуалізацію мовлення політика як особистості й представника того чи іншого етносу [11, с. 336].

Задля розкриття гендерної і соціолінгвістичної специфіки промов політичних діячів Петра Порошенка та Дональда Трампа використовуємо методи квантитивного та квалітативного контент-аналізу [2; 3; 4; 15, с. 46; 18, с. 24]. Якісний контент-аналіз як прикладна методика, що зосереджується на факті присутності або відсутності в тексті певних змістових одиниць, аналізі їх суті та формі подання, дозволяє віднайти у текстах промов президентів ті мовні одиниці, що дозволяють встановити відповідність їх мовлення стереотипам фемінності (ф) та маскулітності (м).

Проведений аналіз засвідчує, що деякі характеристики промов політиків порушують загальноприйняті уявлення щодо мовлення чоловіків, що може свідчити про орієнтацію публічних виступів політиків на завоювання уваги гетерогенної аудиторії. Наприклад, Петро Порошенко та Дональд Трамп під час аргументації своїх промов спираються на почуття та емоції, що уможлиблює краще сприймання виступу представницями жіночої статі. Загалом у мовленні обох політиків прослідковується схильність до надмірної емоційності, що свідчить про намагання яскравіше змалювати ситуацію аби викликати у публіки співчуття, захоплення, тривогу — емоції, які б дозволили заручитися підтримкою аудиторії, зробити її сприйнятливою до пропагованих ідей (див. пункт 4, 6 Табл. 1).

Таблиця 1. Гендерна специфіка промов П.Порошенка і Д.Трампа

№	Критерій	П.Порошенко	Д.Трамп
1	стиль спілкування	М: предметність, насиченість фактами (н-д, <i>Release of hostages and political prisoners is stalled. I cannot but mention Oleg Sentsov, Oleksander Kolchenko and many others.</i>).	М: предметність, насиченість фактами (н-д, <i>In the last 10 months we have followed through one promise after another: I appointed and confirmed a Supreme Court Justice Antonin Scalia.</i>).
2	мега-інтенція	Ф: прагне налагодити соціальні зв'язки (н-д, <i>I call on the honorable assembly to continue to pay attention to the issue of respect of human rights in the occupied Donbas and Crimea.</i>).	М: спрямований на пошук рішень (н-д, <i>We will not allow government workers to censor sermons or target our pastors. Just last week the Department of Justice issued a new guidance to all federal agencies to ensure that no religious group is ever targeted again.</i>).
3	манера спілкування	М: агресивність, безапеляційність (н-д, <i>We have no right to fail against this challenge. We will prove our dignity.</i>).	М: агресивність, безапеляційність (н-д, <i>These are the people we want to hear from, and they're not going to be silenced any longer. It won't happen.</i>).
4	спосіб аргументації	Ф: спирання на почуття та емоції: <i>The aim of the Russian aggression is to destroy democracy, liberal freedoms and human rights. In one places they do this with tanks. In other places – with the help of fake</i>	Ф: спирання на почуття та емоції: <i>When America is unified, no force on Earth can break us apart. We love our families. We love our neighbors. We love our country. Everyone here today is brought together by the same</i>

		<i>news. In one case, they violate key principles of the international law. In another case – they manipulate the consciousness.</i>	<i>shared and timeless values. We cherish the sacred dignity of every human life.</i>
5	<i>роль комунікативного статусу</i>	М: прагнення до асиметричності: <i>I, as the Head of State, want peace for Ukraine and Europe.</i>	Ф: прагнення до симетричності: <i>We will defeat every evil, overcome every threat, and meet every single challenge.</i>
6	<i>емоційність мовлення</i>	Ф: схильність до надмірної емоційності: <i>Not once, we have seen as the language of hatred, violence and discrimination was hidden under the slogans of free speech.</i>	Ф: схильність до надмірної емоційності: <i>But they've been just ruthless and they've ruthlessly slaughtered innocent Christians, along with the vicious killing of innocent Muslims and other religious minorities.</i>
7	<i>особливості ведення розмови</i>	М: схильність до монотрекінгу	Ф: мультитрекінг
8	<i>тривалість виступу</i>	Ф: необхідність у продукуванні довгих повідомлень (<i>найдовша промова налічує 19 148 знаків</i>)	Ф: необхідність у продукуванні довгих повідомлень (<i>найдовша промова налічує 15 746 знаків</i>)
9	<i>превалююча форма комунікації</i>	М: монологічність мовлення.	М: схильність до монологу.
10	<i>моніторинг зворотнього зв'язку</i>	М: моніторинг зворотнього зв'язку відсутній	Ф: частий моніторинг зворотнього зв'язку: <i>And I'm being followed by Mr. Bennett -- you know that, right? Those are the ones I like where they speak well of you before you know them. Right?</i>
11	<i>уживання непрямих МА</i>	М: прямолінійність, відсутність непрямих МА	М: прямолінійність, відсутність непрямих МА
12	<i>використання засобів увічливості</i>	Ф: уникнення лайливих слів, ввічливі звертання, вираження привітання: <i>Dear Secretary General of the Council of Europe, Dear President of the Parliamentary Assembly; Above all, allow me to congratulate sincerely Ms Stella Kyriakides.</i>	Ф: уникнення лайливих слів, вираження подяки: <i>«Thank you», «I want to thank everybody», «I am here to thank you for your support».</i>

Слід зауважити, що державні діячі використовують ввічливі звертання, уникають лайливих слів та не забувають подякувати слухачам. Це сприяє формуванню позитивного іміджу та дозволяє переконати публіку у її значимості для президента.

Таким чином, використання формул ввічливості, емоційний виклад змісту промови та опора на почуття та емоції під час аргументації висловлювання хоч і надають публічним виступам Петра Порошенка та Дональда Трампа рис фемінності, проте у той же час

сприяють кращому розумінню їхніх комунікативних інтенцій не лише чоловічою, а й жіночою аудиторією.

Задля розкриття соціолінгвістичної специфіки комунікативної поведінки президентів Петра Порошенка та Дональда Трампа спираємося на метод квантитивного контент-аналізу, що ґрунтується на визначенні частоти згадувань вибраних змістових одиниць (у пропонованій розвідці – мовленнєвих актів), співвідношення частоти їх появи в тексті, оцінок з якими вони згадуються. Аналіз актомовленнєвого наповнення політичних промов доводить, що комунікативною інтенцією Петра Порошенка у більшості жовтневих промов є привертання уваги європейської спільноти до особливої ситуації на сході України та заклик щодо активізації санкцій, спрямованих проти Росії. Метою жовтневих промов Дональда Трампа стає акцентування уваги американців на виконанні ним передвиборчих обіцянок та вирішенні актуальних проблем (див. Діаграма 1).

1.1. Мовленнєві акти П.Порошенка

1.2. Мовленнєві акти Д.Трампа

Діаграма 1. Актмовленнєва наповнюваність політичних промов Петра Порошенка та Дональда Трампа

За допомогою асертивів політичні лідери повідомляють про поточний стан речей. У ході дослідження було встановлено, що у мовленні обох президентів переважають асертиви, що налічують 731 одиницю (73%) у мовленні Д.Трампа, наприклад: «*As we gather for this tremendous event, our hearts remain sad and heavy for the victims of the horrific mass murder last week in Las Vegas. It was an act of pure evil. But in the wake of such horror, we also witnessed the true character of our nation. A mother laid on top of her daughter to shield her from gunfire. A husband died to protect his beloved wife. Strangers rescued strangers, police officers -- and you saw that, all of those incredible police officers, how brave they were, how great they were running into fire. And first responders, they rushed right into danger. Americans defied evil and hatred with courage and love*» та 605 одиниць (71%) у промовах П.Порошенка: «*Today, as three years ago, we are forced to keep searching for response to Russian aggression. The aggression, which turned into brutal attack not only against Ukraine, but also against the human rights in the very heart of Europe. Russia keeps bluntly violating the commitments taken upon itself. The same way Moscow keeps ignoring our persistent demands and demands of the international community to get back to respect the international law*». Таке актомовленнєве наповнення публічних виступів політиків вказує на їх належність до раціонально-евристичного типу мовної особистості.

Однак, привертає увагу образність мовлення політиків. Аналіз показує, що обидва президенти тяжіють до гіперболізації фактів дійсності. За допомогою епітетів Дональду

Трампу вдається підсилити жахливість стрілянини у Лас-Вегасі: *the horrific mass murder, an act of pure evil, such horror*, підкреслити героїзм звичайних американців через інверсію: *incredible police officers, how brave they were, how great they were running into fire* та підвести підсумок влучною метафорою: *Americans defied evil and hatred with courage and love*. Такі висловлювання допомагають мовцю встановити емоційний контакт з аудиторією, об'єднатися з нею, оскільки політик відкрито демонструє співчуття та гордість за своїх співвітчизників.

Петро Порошенко використовує негативну гіперболізацію даних, про що свідчать епітети *bluntly violating, brutal attack* та маркери повторюваності дії: *keep searching, keeps violating, keeps ignoring*, які допомагають президентові акцентувати увагу європейської спільноти на регулярному порушенні Росією попередніх домовленостей, наприклад, у промові від 11/10/2017, і таким чином заручитися підтримкою ЄС.

Аналіз свідчить, що вагоме місце у своїх промовах обидва президенти відводять експресивам та комісивам. У мовленні Дональда Трампа нараховується 123 експресиви (12%), і в цьому він поступається Петрові Порошенку, у політичних промовах якого було виокремлено 189 МА цього типу (22%). Проте характерним є те, що обидва президенти використовують експресиви для вираження вдячності, що вказує на риси куртуазної мовної особистості. Впадає у вічі, що в той час як Дональд Трамп використовує прості конструкції: *«Thank you», «I want to thank everybody», «I am here to thank you for your support»*, Петро Порошенко вдається до більш розгорнутих форм: *«I would also like to express words of my gratitude for the invitation to address this distinguished Assembly»; «I would sincerely wish to address you today with words of gratitude»; «Thank you for attention and your support and confidence in our country!»*. Така відмінність у структурі та довжині висловлювань може бути свідченням належності аналізованих мовців до різних типів культур, оскільки американській лінгвокультурі властива низькоконтекстуальність, що призводить до економії мовних засобів та чіткості висловлювань, тоді як для українців важливий емоційний контакт, що зумовлює надлишкове вживання лінгворесурсів.

Варто зазначити, що частота вживання комісивів значно відрізняється у промовах обох комунікантів. Діаграма показує, що Дональд Трамп використовує МА-обіцянки 112 разів (11%): *«They've suffered gravely, and we'll be there. We're going to be there. We have, really -- it's not even a question of a choice. We don't even want a choice. We're going to be there as Americans, and we love those people and what they've gone through»*, в той час як Петро Порошенко вдається до них всього 24 рази (3%): *«I will fulfill this in due manner»; «I will inaugurate the Star for the Heavenly Hundred at the Strasbourg Alley of the Stars»*. На перший погляд, це свідчить про більшу готовність Дональда Трампа узяти на себе відповідальність виконати обіцяне. Однак, порівняно незначна кількість обіцянок у промовах Петра Порошенка може свідчити про раціональний спосіб мислення та врахування соціолінгвістичних чинників позамовного характеру, що можуть впливати на результативність обіцяних дій.

Таким чином, порівняльний аналіз політичного дискурсу Петра Порошенка і Дональда Трампа на матеріалі текстів їхніх політичних промов загальним обсягом 54 711 та 70 665 друкованих знаків відповідно дозволяє встановити спільні та відмінні риси мовної особистості політичного лідера в Україні та США.

Прикметним є те, що гендерна специфіка промов Петра Порошенка частково порушує загальноприйняті стереотипи маскулінності, що свідчить про намагання завоювати прихильність гетерогенної аудиторії. У його промовах спостерігається схильність до негативної гіперболізації фактів дійсності, коли йдеться про порушення Росією Мінських угод, що свідчить про намагання президента привернути увагу європейської спільноти до ситуації в Україні. Із цією метою державний керманіч вдається і до мега-інтенції налагодження соціального контакту, що хоч і надає мовленню політика рис фемінності, проте дозволяє заручитися підтримкою політичних лідерів країн-союзників у боротьбі з російською агресією.

Однак, незважаючи на надмірну апеляцію до почуттів та емоцій слухачів, Петра Порошенка важко звинуватити в голослівності, оскільки 73% актомовленнєвого наповнення

промов президента вибудовують асертиви, тобто мовленнєві акти, що допомагають мовцєві повідомити про реальний стан речей, підкріпити висловлювання фактами.

Варто зазначити, що важливу роль у публічних виступах президента відіграють експресиви (22%), що слугують для вираження подяки, похвали тощо. Впадає у вічі, що Петро Порошенко вдається до розгорнутих форм вираження вдячності, що свідчить про вплив на мовлення політика ціннісно-орієнтаційного профіля української лінгвокультури, для якого характерна висококонтекстуальність, що призводить до надмірного вживання лінгворесурсів.

Слід зауважити, що український керманіч дає відносно невелику кількість обіцянок, про що свідчить незначна частка комісивів (3%) у його промовах. Проте, обіцянки Петра Порошенка експлікують комунікативну інтенцію готовності нести особисту відповідальність за свої слова, на що вказує повторюваний компонент «I» у їх структурі.

Варто зазначити, що гендерні особливості публічних виступів Дональда Трампа не повністю відповідають маскуліним стереотипам. Однак, на відміну від Петра Порошенка, американський президент виявляє схильність до позитивної гіперболізації даних, особливо коли йдеться про виконання ним передвиборчих обіцянок. Однак, мовлення політичного лідера США так само наповнене асертивами (71%), що свідчить про аргументативність та актуальну насиченість його висловлювань, незважаючи на притаманну їм образність та емоційність, спрямовану на здійснення позитивного враження на аудиторію.

Прикметним є те, що Дональд Трамп використовує набагато більше обіцянок задля завоювання прихильності публіки, ніж Петро Порошенко, про що свідчить наявність 11% комісивів у актомовленнєвому наповненні його промов. Однак, на відміну від українського президента, що виявляє готовність особисто виконати обіцяне, Дональд Трамп прагне розділити відповідальність із аудиторією, на що вказує повторюваний займенник «We» у висловлюваннях такого типу. Однак, порівняно незначна кількість обіцянок у промовах Петра Порошенка може свідчити про раціональний спосіб мислення та врахування соціолінгвістичних чинників позамовного характеру, що можуть впливати на результативність обіцяних дій.

В цілому, висловлювання Петра Порошенка та Дональда Трампа логічні, чіткі, аргументовані та відзначені тяжінням до етикетності, що дозволяє визначити тип мовної особистості обох політиків як раціонально-евристичний з елементами куртуазності. Слід зауважити, що незважаючи на відмінності у їхній комунікативній поведінці, обидва президенти виявляють риси однакового типу мовної особистості, що свідчить про врахування ними специфіки сучасного політичного дискурсу, який на відміну від дискурсу попередніх років, спрямованого на створення культу особи політичного лідера, передбачає активну взаємодію з публікою, прагнення зблизитися з аудиторією та заручитися її довірою засобами ввічливості, похвали та подяки.

Таким чином, враховуючи гендерну специфіку своїх промов, спрямовану на завоювання прихильності гетерогенної аудиторії та особливості її мовної культури, обидва політики максимально успішно реалізують власні комунікативні інтенції, однак, надмірна куртуазність та патетичність їх промов дає привід для сумнівів у їх щирості з боку політичних опонентів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Austin J. L. How to do things with words. – Режим доступу: <https://ru.scribd.com/doc/55377349/Austin-1962-How-to-Do-Things-With-Words>
2. Berg Bruce L. An introduction to content analysis [Electronic resource] / Bruce L. Berg. – Mode of access: http://depts.washington.edu/uwmcnair/chapter11.content_analysis.pdf.
3. Franzosi R. Content analysis: Objective, Systematic, and Quantitative Description of Content [Electronic resource] / Roberto Franzosi. – Mode of access: <http://sociologie.cuso.ch>
4. Zhang Y. Qualitative Analysis of Content [Electronic resource] / Yan Zhang and Barbara M. Wildemuth. – Mode of access: https://www.ischool.utexas.edu/~yanz/Content_analysis.pdf.
5. Базалій Ю.М. Мовна особистість, шляхи її формування. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4911/1/Bazalij.pdf>
6. Бацевич Ф.С. Нариси з лінгвістичної прагматики / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2010 – 336 с.
7. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 1987. – 263 с.

8. Крейдлин Г. Е. Просодика, семантика и прагматика невербального коммуникативного поведения: жесты, позы и знаковые телодвижения женщин и мужчин / Г. Е. Крейдлин // Гендер: Язык. Культура. Коммуникация: доклады II Международной конференции 22 –23 ноября 2001г. / Моск. гослингвистич. ун-т., Лаб.гендерных исслед. – М., 2002.
9. Ляшук А.М. Механізми та мовні засоби маніпуляцій у передвибірчому дискурсі / А.М.Ляшук // Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст: матеріали міжнародної наукової конференції, 25-26 травня 2017 р., м.Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. – Ч.2 – 228с.
10. Серл Дж. Референция как речевой акт // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. XIII: Логика и лингвистика (Проблемы референции). – М.: Радуга, 1982. – С. 179 — 202
11. Славова Л.Л. Мовна особистість політика у дзеркалі образно-асоціативного сприйняття: США-Україна / Л. Л. Славова // Мовні і концептуальні картини світу. — 2014. — Вип. 47(2). — С. 335-345. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_47%282%29_40
12. Соколовська С.В. Мовна особистість політичного лідера: на матеріалі дискурсу Девида Кемерона. – Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/8184/>
13. Сотников А.В. Структурні компоненти мовної особистості в контексті міжкультурної комунікації. – Режим доступу: <http://langcenter.kiev.ua/Lingvistika%202012/Sotnikov%20267-271.pdf>
14. Токарчук О.А. Гендерні особливості в процесі мовної комунікації. Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2522>
15. Хилько М.М. Контент-аналіз: історія і визначення методу // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Сер.: Політологія. – Севастополь, 2010. – Вип. 112 / 2010. – С.44 – 48.
16. Чорна О. О. Гендерна спрямованість ритуальних політичних промов / О.О.Чорна // Наукові записки. Серія: Філологічні науки. – 2016. – № 145. – С. 236.
17. Чудинов А. П. Политическая лингвистика / А. П. Чудинов. – М.: Наука, 2006. – 256 с.
18. Чучвара А. Формування методології дослідження політичного дискурсу в Україні: Практика використання контент-аналізу / А. Чучвара // Мова і суспільство. 2015. Випуск 6. С. 23 – 34
19. <http://www.president.gov.ua>
20. <https://www.whitehouse.gov>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Ляшук Анна — кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови та методики її викладання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: соціолінгвістичні дослідження, політичний дискурс, лексична семантика, порівняльна лексикологія.

Кабашнюк Зоряна — студентка I курсу магістратури Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: політичний дискурс, лексична семантика, порівняльна лексикологія.

УДК – 811.111=112.2'23

ÜBER DIFFUSION, RELATIVITÄT UND IMPLIKATIONEN IM DEUTSCHEN UND ENGLISCHEN SPRACHDENKEN

Bohdan MAKSYMITSCHUK, Iryna ARABSKA (Lwiv, Ukraine)

Богдан Максимчук, Ірина Арабська (Львів, Україна). Про дифузність, відносність та імпліцитність мовного мислення (на матеріалі німецької та англійської мов). В статті зроблено спробу проаналізувати деякі несистемні явища сучасної німецької та англійської мов, продемонструвати семантичну та синтаксичну відносність і дифузність деяких мовних одиниць та заглянути в таємниці мовного мислення, щоб привернути увагу науковців до дослідження імпліцитних мовних категорій, асистемних явищ та до пошуків нових методологій їхнього лінгвістичного пізнання. Особливо це стосується семантичної дифузності так званих «аморфних» слів, семантичної відносності якісних прикметників, синтаксичної дисперсії кваліфікативних слів у придієслівному вживанні, їхньої морфологічної варіативності у субстантивній сфері речення. Значна увага приділена явищам імпліцитної граматики, конфлікту між мовою і мисленням, системою і нормою, інноваціями і традицією, економією і редувантністю мовних засобів, випадкам порушення норми у словотвірних процесах, різного роду пресуппозиціям, які лежать в основі негачії та семантики логічних часток тощо.

Ключові слова: пресуппозиція, семантична і синтаксична дифузність та редувантність мовних елементів, несистемні явища, система і норма.

Bohdan Maksymtschuk, Iryna Arabska (Lwiv, Ukraine). Über Diffusion, Realität und Implikationen im deutschen und englischen Sprachgebrauch. In dem vorliegenden Beitrag wird der Versuch unternommen, einige systemfremde syntaktische Erscheinungen, sprachliche Relativität, Vagheit und Diffusion aufzuzeigen, in einige Domänen des sprachlichen Denkens einzudringen mit dem Ziel, neue Untersuchungen im Bereich der verkappten Linguistik anzuregen. Besonders betrifft das die semantische Diffusion der sogenannten